

■ ลูกกระเจดที่บรรจุของน่านานชนิด พร้อมโต๊ะตั้งเครื่องสังเวย

คุณพ่อบ้านน้อย และเรื่องเล่าครั้งศึกเขมร :

งานปีที่บ้านบางจาน (ตอน 2)

เสร็จสิ้นไปแล้วสำหรับงานปีบ้านบางจาน เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2561 ที่ผ่านมา เพราะได้เห็นจึงได้คิดฉบับนี้ขอเขียนเรื่องงานปีให้ทราบกันต่อ ถึงความเป็นมาของประเพณีพิธีกรรมนี้ ตามที่ได้สืบสาวจากคำบอกเล่าของผู้คนในท้องถิ่นบ้านบางจาน

ความเชื่อของคนส่งผลให้เกิดประติษฐานกรรมต่าง ๆ ขึ้นด้วยความเชื่อนั้น รวมถึงประเพณี พิธีกรรม ที่คนในกลุ่มต่าง ๆ ต่างก็ได้ยึดถือและปฏิบัติสืบมา และก็หาคำตอบได้ค่อนข้างยากว่าใครเป็นคนเริ่มต้น แต่สังเกตได้ว่าประเพณีและพิธีกรรมส่วนใหญ่ มักจะเป็นเรื่องที่ดี เสริมสร้างกำลังใจ สร้างความเจริญงอกงามให้กับคนในชุมชน เพราะส่วนใหญ่คนที่เชื่อในเรื่องเดียวกันก็จะเป็นกลุ่มคนที่มีพื้นฐานความเชื่ออย่างเดียวกัน

อย่างเรื่องงานปีที่บ้านบางจานก็เช่นกัน มีหลายครัวเรือนที่รับทำงานปีมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่า สืบมารุ่นพ่อแม่ และปัจจุบันมีสืบมาถึงในรุ่นหลานข้อกำหนดของงานปีมีกฎเกณฑ์อยู่ว่าครอบครัวใดที่รับงานปีอยู่เมื่อคนในรุ่นเก่าหมดไปก็ต้องหาคนรุ่นใหม่มารับภารกิจนี้สืบต่อไป เรียกคนเหล่านี้ว่าผู้สืบเชื้อสายลูกกระเจด โดยมากแล้วลูกคนโตของครอบครัวมีหน้าที่รับเชื้อสายลูกกระเจดโดยตรง มีน้อง ๆ หลาน เครือญาติคนอื่น ๆ มาร่วมทำได้ ถือเป็นการร่วมบุญใหญ่ครั้งสำคัญที่ไม่ควรพลาด

ดังนั้นเมื่อถึงกำหนดขึ้น 8 ค่ำ เดือนแปด 8 หลัง ก็จะพร้อมเพรียงกันมาส่งกระเจดให้คุณพ่อบ้านน้อยเจ้าของงานปี

เจ้าพ่อ เจ้าแม่ คุณปู่ คุณพ่อ เหล่านี้เป็นใคร...??? เป็นคำที่มนุษย์สมมติขึ้นเพื่อใช้เรียกวิญญาณในโลกศักดิ์สิทธิ์ โดยสมมติว่าท่านเหล่านี้เป็นเสมือนมนุษย์อย่างเรา ๆ แต่อยู่ในปริมนทลที่แตกต่างจากโลกของชีวิตจริง เป็นโลกของผี วิญญาณ พระเป็นเจ้า ซึ่งโลกศักดิ์สิทธิ์จะสถิตอยู่ในพื้นที่ที่แตกต่างกันไป เช่น ภูเขา ต้นไม้ใหญ่ แม่น้ำ รูปเคารพ วัตถุ เมื่อท่านไปสถิตอยู่ที่ใดคนก็จะออกชื่อของท่านตามที่ที่ท่านอยู่ เช่น คุณพ่อนอกทุ่ง คุณพ่อบ้านน้อย คุณพ่อต้นยาง คุณพ่อโรงหนัง คุณพ่อดอนช้างใหญ่ คุณพ่อกวากายแวน พ่อปู่ศรีราชฯ บางครั้งจะตั้งชื่อให้ท่านเพราะ ๆ ก็มี เช่น คุณพ่อดาวเรือง คุณพ่อยี่สุน คุณพ่อดอกไม้เทศ คุณพ่อวัวตีน

■ โต๊ะสำหรับคาวหวาน ผลไม้ตามฤดูกาล หมากพลู สุรายาสูบ เครื่องสังเวยคุณพ่อบ้านน้อย

■ ลูกกระเจดที่นำมาวางเรียงรายตลอดริมถนนสายบางจาน-ดอนผิงแดด

■ หลวงพ่อวัดบางทะเล เมตตามารับถวายลูกกระเจาดที่บางจาน

หนีมาแต่เมืองละแวกมาสู่พระราชสมภาร ครั่งอยู่มาพระยาจันจันตุก็หนี กลับคืนไปเมือง

ศักราช 943 มะเส็งศก (พ.ศ. 2124) ...อนึ่งในเดือน 3 นั้น พระยาละแวกยกพลมาเมืองเพชรบุรี ครั่งนั้นเสียเมืองเพชรบุรีแก่พระยาละแวก ศึกเขมรครั้งหลังนี้ในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับสมเด็จพระนพรัตน์วัดพระเชตุพน ได้มีการอธิบายความเกินไปจากพระราชพงศาวดารกรุงเก่า ฉบับหลวงประเสริฐที่จะแสดงความเกี่ยวข้องของงานบ้านบางจานกับประวัติศาสตร์ คือ.....**ครั้นถึงวันแปดค่ำพระยาละแวกได้ยกเข้าตีทางด้านตำบลคลองกระแซงและทางด้านตำบลบางจานยกเข้าเผาหอรบหลายลงพร้อมกับปืนกำแพงเข้าเมืองได้ออกพระศรีสุรินทรฤาไชย เมืองยโสธรราชธานี เมืองเทพราชธานีตายในทีรบพระยาละแวกได้กวาดต้อนผู้คนและทรัพย์สินเป็นจำนวนมากไปยังเขมร เมืองเพชรบุรีต้องแตกยับเยินครั้งนี้เพราะผู้นำแตกความสามัคคีกันอย่างไรก็ตามหลังจากนั้นมีน่านบ้านเมืองก็คงสภาพปกติ**

ประเพณีงานปีจึงอาจจะมีเค้ามาจากเรื่องเล่าข้างต้น การที่ชาวบ้านต้องล้มตายกันเป็นจำนวนมากในคราวศึกเขมรครั้งนี้ บรรดาลูกหลานที่รอดชีวิตคงตกอยู่ในภาวะบ้านแตกสาแหรกขาด ตกอยู่ในภาวะโศกเศร้าเสียใจ ครั้นต้องการจะรำลึกถึงคุณงามความดี และแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ จึงได้จัดทำบุญครั้งใหญ่เพื่ออุทิศเป็นกัลปนาผล คือ ส่วนบุญที่ผู้ทำอุทิศให้แก่ผู้ตาย โดยเชื่อว่าจะช่วยผู้ตายให้ประสบผลสำเร็จตามความปรารถนาของผู้อุทิศให้ ดังนั้นนอกจากงานปีจะเกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องโลกศักดิ์สิทธิ์แล้ว ยังต้องมีพระสงฆ์เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมนี้ด้วย ฉบับหน้าจะมาเขียนเรื่องข้าวของเครื่องใช้ในพิธีกรรมนี้ให้ได้อ่านกันต่อครับ...

⑩

■ ศาลคุณพ่อบ้านน้อย สำหรับเชิญคุณพ่อมารับประทักษิณในงานปีที่บ้านบางจาน

■ ศาลคุณพ่อบ้านน้อย อำเภอเขาย้อย ตั้งเด่นเป็นใจบ้านของชุมชนบ้านน้อย วัดท้ายตลาดมองเห็นเขาย้อยอยู่ลิบ ๆ

งานนี้เพราะได้เห็นจึงได้คิดจริง ๆ ครับ **คุณพ่อบ้านน้อย** อยู่ที่ไหน ?? เกี่ยวอะไร?? กับบ้านบางจาน จำได้ว่าเมื่อ พ.ศ. 2549 เคยไปสัมภาษณ์ **ดาตาทบ ขวัญอ่อน** ตอนนั้นท่านอายุ 87 ปี ปัจจุบันเสียชีวิตไปแล้ว เล่ามาขบขันจะให้ฟังว่า ศาลคุณพ่อบ้านน้อยอยู่ที่อำเภอเขาย้อย ศาลตั้งอยู่กลางทุ่งนาในชุมชนบ้านน้อย ใกล้กับวัดท้ายตลาด (ห่างจากถนนเพชรเกษมไปประมาณ 4 กิโลเมตร) คนบางจานถูกเกณฑ์ไปสงครามเมื่อเดินทัพผ่านศาลตรงบริเวณบ้านน้อยนี้ ก็ได้บนบานกับคุณพ่อบ้านน้อยว่าให้ชนะศึก เมื่อชนะศึกก็จะส่งกระเจาดให้กับคุณพ่อ ดาตาทบเล่าว่าเคยเห็นคนรุ่นก่อน ๆ ทาบกกระเจาดออกจากบางจานตั้งแต่เช้ามืดไปส่งงานปีที่ศาลคุณพ่อบ้านน้อย แต่ในชั้นหลัง ๆ มีเชื้อสายลูกกระเจาดมากขึ้น จึงได้เลือกพื้นที่นอกเขตหมู่บ้านบางจาน ใช้ที่ของวัดร้างชื่อวัดนอกทุ่ง เป็นปริมาตรในการจัดงานปี และได้ปลูกศาลขึ้นมาใหม่หนึ่งหลัง เอาไว้เป็นที่สำหรับให้คุณพ่อบ้านน้อยมารับงานปีที่บางจานแทนที่จะต้องไปส่งที่เขาอ้อย

ศาลคุณพ่อบ้านน้อยที่บางจานจึงเป็นเหมือนที่พักอีกแห่งหนึ่งของคุณพ่อบ้านน้อยเวลาที่ท่านมารับงานปีในเดือน 8 ผู้นำประกอบพิธีก็จะเบิกด้านเบิกชนอน เพื่อกล่าวเชื้อเชิญให้คุณพ่อบ้านน้อยผู้เป็นเจ้านางงานปีมาประทับที่ศาลแห่งนี้ชั่วคราว เมื่อเสร็จสิ้นพิธีก็จะเชิญท่านกลับไปพักที่ที่เขาอ้อยตามเดิมแสดงว่าอาจจะมีบางวันที่เราไปหาคุณพ่อแต่ท่านอาจไม่อยู่ในศาลเพราะท่าน**อันโกล** ไปโน่นไปนี่ได้คงจะเหมือนกับคนเรานี้แหละบางวันไม่อยู่บ้านต้องไปทำธุระที่นั่นที่นี้

วัดนอกทุ่งร้างนี้ ยังมีเรื่องเล่าว่า คราวเกิดศึกมีชาวบ้านได้ไปหลบซ่อนตัวอยู่บริเวณนี้แล้วก็ไดบนบานต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ว่าให้ช่วยพรางตาไม่ให้ข้าศึกมองเห็น หากรอดพ้นก็จะจัดกระเจาดมาถวาย

ส่วนที่มาของงานปีอีกนัยหนึ่ง คือ นัยที่แสดงความเกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เรื่องศึกเขมรตีเมืองเพชรบุรี ที่กล่าวไว้ในพระราชพงศาวดารกรุงเก่า ฉบับหลวงประเสริฐ ขอคิดมานำเสนอดังนี้

ศักราช 940 ขาลศก (พ.ศ. 2121) พญาละแวกแต่งทัพให้มาเอาเมืองเพชรบุรี มิได้เมืองแลชาวละแวกนั้นกลับไป ครั่งนั้นพระยาจันจันตุ